

Noord-Amerika

LES 1 GROTE VERSCHILLEN

De verscheidenheid aan landschappen binnen Noord-Amerika is zo groot, dat het moeilijk is om een karakterisering te maken. Alle klimaten zijn aanwezig, hoewel het landklimaat overheerst. Het meest tot de verbeelding spreken de prairies en de ruige woestijnachtige gebieden in het westen en de ongerepte wildernis van (West-)Canada en Alaska.

We vinden in Noord-Amerika ook een van de meest verbazingwekkende natuurwonderen op aarde. De Grand Canyon van de Colorado rivier, die in de afgelopen 5 tot 6 miljoen jaar in het gebied werd uitgeslepen, baant zich slingerend een weg door de woestijnen. De kloof is 450 kilometer lang en op de diepste gedeelten ruim 1600 meter diep. Op sommige plaatsen is hij bijna 30 kilometer breed. Om van de ene rand via het dal naar de andere te komen, is een gemiddelde klimmer twee tot drie dagen onderweg. Zo'n afdaling in de kloof lijkt een reis terug in de geologische tijd. De rivier sneed zich een weg door de opeenvolgende lagen zacht gesteente. De rotsen op de bodem dateren van bijna 2 miljard jaar geleden en behoren tot de oudste gesteenten aan de oppervlakte van onze planeet. (Zie ook <http://whc.unesco.org/en/list/75/> voor meer informatie, een kaart en foto's van de Grand Canyon.)

Noord-Amerika is geologisch zeer ingewikkeld; grote delen van wat nu Canada is behoren tot de oudste gebieden van de aarde (miljarden jaren geleden gevormd). Grote botsingen van platen hebben tot gebergten geleid, waarbij de Rocky Mountains en het westelijk kustgebergte de jongste zijn (tot 20 miljoen jaar geleden). De Appalachen in het oosten zijn meer vergelijkbaar met bijvoorbeeld de Ardennen; ze stammen ook uit dezelfde periode (grootweg 500 miljoen jaar geleden).

De vulkanen aan de westkust zijn zeer actief. Tot op de dag van vandaag schuift de Pacifische plaat langs en onder de Amerikaanse plaat, wat regelmatig leidt tot aardbevingen en vulkaanuitbarstingen. Bij een aardbeving in 1906 werd vrijwel de hele stad San Francisco verwoest. Sindsdien moeten architecten ervoor zorgen dat de bouwwerken die ze voor dit gebied ontwerpen 'schokbestendig' zijn. In 1989, tijdens de zwaarste aardbeving sinds 1906, kwamen opmerkelijk veel wolkenkrabbers ongeschonden uit de strijd.

Een van de grootste natuurrampen in de recente Amerikaanse geschiedenis was niet een aardbeving of vulkaanuitbarsting, maar de orkaan Katrina, die in 2005 over de staat Louisiana en de hoofdstad New Orleans raasde.

Jarenlang was er bezuinigd op het onderhoud van de dijken in Louisiana. De dijken waren daardoor niet sterk genoeg en zeker niet bestand tegen een storm van dit kaliber. Het oog van de storm was 50 kilometer breed. De storm bewoog zich vanaf zee in westnoordwestelijke richting en op basis van rekenmodellen werd verwacht dat de stad New Orleans direct getroffen zou worden. Er werden golven met een hoogte van 8 tot 11 meter verwacht en windsnelheden tot 280 km/u. Omdat een groot deel van de stad 0,3 tot 6 meter onder zeeniveau ligt, werd er een verplichte evacuatie ingesteld.

Uiteindelijk liet de orkaan New Orleans net links liggen. Toch was de schade in de stad zeer groot.

Door het hoge water heersten er chaos en reddeloosheid in een van de armste delen van de Verenigde Staten. De orkaan veroorzaakte uiteindelijk 1836 doden en richtte voor 81 miljard dollar aan schade aan. Na de ramp hebben verschillende Nederlandse bedrijven geholpen om de dijken in Louisiana te verbeteren. Door de Nederlandse ervaring met waterbouwkunde, de Deltawerken en de watersnood van 1953, kwamen verschillende verslaggevers uit de Verenigde Staten naar Nederland om te kijken hoe Nederland zich tegen het water beschermde.

LES 2 WONEN IN NOORD-AMERIKA

Een van de belangrijkste jaren in de wereldgeschiedenis was 1492. Dit was het jaar waarin de Italiaan Columbus in opdracht van de Spaanse koning Amerika ontdekte; voor de indianen – native Americans – was dit het begin van eeuwen van vervolging, ziekte en volkerenmoord. Voor de kolonisten was dit het begin van de trek naar het Westen. Aanvankelijk werden de nieuw ontdekte gebieden koloniën van Europese rijken als Engeland, Spanje, Frankrijk en Nederland. Het waren Nederlanders die Nieuw Amsterdam stichtten op Manhattan, het huidige hart van New York. In 1664 kwam Nieuw Amsterdam in handen van de Engelsen en werd het omgedoopt tot New York. Nederland kreeg in ruil daarvoor het land Suriname. Meer over de geschiedenis van Nieuw Amsterdam: <http://www.historien.nl/nieuw-amsterdam/>.

De staten die onder Engelse heerschappij stonden verenigden zich en op 4 juli 1776 werden ze onafhankelijk van Engeland. Elk jaar wordt 4 juli in de Verenigde Staten gevierd als Independence Day, Onafhankelijkheidsdag. In de daaropvolgende tijd groeiden de Verenigde Staten tot de huidige omvang die eind 19e eeuw werd bereikt.

De aankoop van Alaska in 1867 van Rusland was indertijd omstreden, maar bleek later letterlijk een 'gouden deal': aan het eind van de 19e eeuw werden namelijk grote hoeveelheden goud ontdekt in Alaska. Tegenwoordig verdienen de Verenigde Staten veel geld met de olie die in de grond van Alaska zit.

Ondertussen vochten de staten halverwege de 19e eeuw onderling een burgeroorlog uit met als hoofdthema 'slavernij'. Nadat de noordelijke staten hadden gewonnen, waren de Verenigde Staten het eerste land van de westerse wereld waar slavernij verboden was.

De geschiedenis van Canada verliep geleidelijker en (iets) minder bloedig. Canada bleef een kolonie van Engeland tot 1931, toen het onafhankelijk werd. Tot op de dag van vandaag maakt Canada deel uit van het Gemenebest met de Britse koning(in) als vorst(in). De grens met de Verenigde Staten (de 49e breedtegraad) werd in een verdrag in 1846 bepaald.

Mexico bleef tot 1821 een kolonie van Spanje. In de oorlog met de Verenigde Staten halverwege de 19e eeuw verloor het land veel van het oorspronkelijke grondgebied. In 1848 werd de huidige grens bepaald; de staten Texas, New Mexico, Arizona, Utah, Nevada en California gingen van Mexico naar de Verenigde Staten.

De invloed van Frankrijk als kolonisator is tot op de dag van vandaag merkbaar. Aanvankelijk bezat Frankrijk een aanzienlijk groter gebied van Noord-Amerika dan Engeland. De Franse invloed is vooral in Canada nog goed merkbaar. Het land is tweetalig, net als België. De economisch zeer belangrijke provincie Québec is zelfs geheel Franstalig.

Maar ook in het zuiden van de Verenigde Staten is de Franse invloed nog steeds herkenbaar: een stad als New Orleans (genoemd naar de Franse stad Orléans) heeft voor Amerikanen iets Europees en in de culinaire traditie van de hele staat Louisiana (die vroeger veel groter was en genoemd is naar de Franse koning Louis XIV) is de Franse invloed merkbaar.

In 1803 verkocht Napoleon Louisiana uiteindelijk aan de Verenigde Staten, die daarmee hun

grondgebied verdubbelden. De voorheen Franse gebieden in Canada kwamen in de 18e en begin 19e eeuw na een reeks oorlogen en bij verschillende verdragen onder Engelse heerschappij.

LES 3 WERKEN IN NOORD-AMERIKA

Het bodemgebruik in Noord-Amerika wordt grofweg gekarakteriseerd door veeteelt en intensieve landbouw aan de oostkust en in het middenwesten (dat de graanschuur van de Verenigde Staten wordt genoemd), extensieve veeteelt in het westen en bosbouw in het noorden en in de gebergten. De Verenigde Staten zijn de grootste producent ter wereld van sojabonen, maïs en hout. De totale productie van de agricultuur van het land is groter dan van welk land ook, terwijl er nog geen 2% van de bevolking werkzaam in is.

In het westen is vooral de mijnbouw erg belangrijk. Veel delfstoffen, waaronder steenkool, aardolie, zilver en goud, worden op grote schaal gewonnen; voor de binnenlandse markt, maar ook voor de export. Toen er in januari 1848 goud werd gevonden bij Sutter's Mill in de Central Valley in California, veroorzaakte dit de eerst grote goudkoorts in Noord-Amerika. Dat die goudkoorts enorm was, blijkt uit het feit dat maar liefst 80.000 goudzoekers naar de westkust trokken en velen moesten daarvoor de onstuimige zeeweg rond Kaap Hoorn, het uiterste puntje van Zuid-Amerika, trotseren. Vier decennia later, in 1886, werd er goud ontdekt in Alaska en reisden talloze goudzoekers af richting het barre noorden.

Het machtigste land van Noord-Amerika, en de hele wereld, is zonder twijfel de Verenigde Staten van Amerika. In tegenstelling tot eerdere grootmachten hebben de Verenigde Staten nooit een uitbreiding van het grondgebied centraal gesteld, maar juist een overwicht op economisch gebied, gebaseerd op handelsovereenkomsten. De overige twee Noord-Amerikaanse landen, Canada en Mexico, spelen een rol op de achtergrond, hoewel beide landen steeds nadrukkelijker hun rol in de regio opeisen.

Sinds 1994 heeft Noord-Amerika op economisch gebied een tegenhanger van de Europese Unie: NAFTA (North American Free Trade Agreement). NAFTA staat voor een vrijhandelszone bestaande uit Canada, de Verenigde Staten en Mexico. In de Verenigde Staten waren aanvankelijk veel mensen huivering voor NAFTA, vergelijkbaar met de aarzeling van de EU jegens Turkije, maar de eerste tien jaar hebben vooral een positief resultaat voor alle deelnemers gehad, namelijk minder bureaucratie, een grotere afzetmarkt en betere productiemogelijkheden.

De Verenigde Staten presenteren zich van oudsher als het land van de onbegrensde mogelijkheden. Het land waar het mogelijk is om met weinig of niets te beginnen en groots te eindigen. Dit geloof in eigen mogelijkheden wordt The American Dream genoemd. De voorbeelden hiervan zijn legio. Verfilmingen van deze persoonlijke succesverhalen vormen een onuitputtelijke bron voor Hollywoodfilms.

The American Dream geldt zeker voor de ontwikkeling van de Verenigde Staten zelf. Begonnen als opstandige kolonie, hebben de Verenigde Staten zich binnen enkele eeuwen ontwikkeld tot het machtigste land ter wereld. Door zich niet op imperialisme te richten maar op handelsrelaties, wist het land in de 19e en 20e eeuw veel bondgenoten aan zich te binden. Amerikaanse bedrijven zetten in de loop van de 20e eeuw steeds vaker wereldwijd de toon. Dat geldt voor de computerindustrie, de auto-industrie, maar bijvoorbeeld ook voor de luchtvaartindustrie. In deze branches zijn Amerikaanse bedrijven marktleider.